

Szeretet és félelem^a

GEORG KÜHLEWIND

Az Ó- és az Újszövetség nyelvét nem értjük minden további nélkül, mert az ismerősnek tűnő szavak gyakran olyan ideákra utalnak, amiket elfelejtettünk vagy elvesztettünk. A gondolkodás nem tudja megközelíteni ezeket az ideákat. Magasabb értést igényelnek. Így vagyunk vele például János evangélista első levelének alapvető fontosságú mondata (4, 18) esetében: „A szeretetben nincsen félelem; sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet, mert a félelem gyötrellemmel jár: aki pedig fél, nem lett teljessé a szeretetben.”^{b,1} A mondatot tekinthetjük egy szellemi pszichológia alapjának.

János világ- és emberképe – a kettőt nem lehet elválasztani – három princípiumot vagy valóságot tekint a világ alapjának, amelyek egyszersmind a felső – szellemi ember – lényét alkotják: öszekelet, kegyelem és igazság – archē, charis és aletheia. Itt csökkenő „rangsorban” állnak; az archē áll a legmagasabban.

Az *aletheia* szót általában *igazság*-ra fordítják. De azt, amit János igazságnak nevez, nem ismerjük már; „helyességet” értünk alatta, azt, hogy valami megegyezik valami mással, például egy észlelet megfelel egy elméletnek. Aletheia² azonban azt jelenti, hogy „rejtetlenség”, „nem-felejtés”, „el-nem-vesztettség”, és az élő, folyamatban lévő gondolkodásra utal, aminek csak az eredményei, a *gondolt* és a *képzelt* jelennek meg és válnak tudatossá a hétköznapi tudatban. A gondolkodás folyamata tudatfölötti módon játszódik le.³ Aletheia az imaginatív, még nem tükrözött, nem lefékeződött, vagyis még el nem múlt gondolkodás, képzelés, észlelés. Minden új értésben vagy új gondolati intuíció megragadásában *érintjük* ezt a tudatfölötti szintet. *Átélni* ezt a szintet azt jelenti, hogy *maradni*, tartózkodni tudunk ebben a szellemi felvillanásban; és ez az aletheia. Nem valamilyen végérvényes igazság, hanem út és élet, a rejtetlenségről rejtetlenségre haladás élménye. Az „élet” a jelen, a jelenlét, a folyamat nem-felejtésének kifejezése az érzés, az érezhetőség nyelvén. Az aletheia kifejezést úgy kell értenünk, hogy értelmet kapjanak az olyan kifejezések, mint például, „aki az igazságot cselekszi” (János 3, 21; János 1. levele 1, 6), „aki az igazságból való” (János 18, 37; János 1. levele 3, 19) és „semmi sincsen az igazságból, ami hazugság” (János 1. levele 2, 21).

Az érezhetőség nyelvén *szeretet* vagy *agapé* a neve a *kegyelem* vagy *charis* világ-valóságának. Az *agapé* az új parancsolat, amit a régi parancsolathoz képesti többlet jellemez. A régi parancsolat azt mondja: „Szeresd felebarátodat, mint magadat”^c, de az új parancsolat ezt mondja: „amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást” (János 13, 34; 15, 12); vagyis anélkül, hogy szeretetet várnátok érte cserébe, összehasonlítás nélkül, feltétel nélkül, teljes önzetlenségben. A kereszthalál teljesen abszurdá és lehetetlenné tesz minden

^a Eredetileg megjelent: *Die Christengemeinschaft*. Heft Nr. 12 - 1989. Böszörményi László fordítása.

A szerző lábjegyzeteit az eredetinek megfelelő számozással, a fordító lábjegyzeteit betűkkel jelöljük.

^b A bibliai idézeteket Károli Gáspár fordításában közöljük, esetenként pontosításokkal.

¹ A görög *kolasis* szó, amit Károli „gyötrellemnek” fordít, a „kolazzo” igéből származik, ami eredetileg fák vagy növények metszését, főlöleges részeinek eltávolítását – megcsonkítását – jelenti. A szót átvitt értelemben úgy használják, hogy „büntetni, fegyelmezni” – ezért „gyötrellem” vagy „fájdalom”.

² Az aletheia és charis valóságához ld. G. Kühlewind *Das Gewahrwerden des Logos* c. könyvét (Verlag Freies Geistesleben, 1979). Magyarul: *A Logosz felismerése* (Kláriss Kiadó, 2010).

³ Ld. G. Kühlewind: *Bewusstseinsstufen*, „A tudat két szintje A szabadság filozófiájában” c. fejezetet, valamint R. Steiner: *Was wollte das Goetheanum und was soll die Anthroposophie?* GA 84, 1923.04. 21-22-27; *Vom Menschenrätsel*, GA 20; Kitekintés.

^c Máté 19,19; Mózes III. 19,18.

összehasonlítást, minden megfontolást. „Szeressétek ellenségeiteket” – mondja ugyanez a hang a hegyi beszédben (Máté 5; Lukács 6). Hasonlóan ábrázolja az evangélium a charis-t, az emberek világát elárasztó isteni valóságot (Lukács 6, 32-38): „Mert ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, miféle charis^d-otok van?”, és így tovább. „Haszontalan” a szolga, aki csak annyit tesz, amennyit parancsolnak neki, és nem *többet* (Lukács 17, 9-10). Charis és agapé többletre, bőségre utalnak, ami a lét magától értetődő adottsága az isteni világban; ha ez csökken, hamar vele csökken a lét szintje, „rangja”. Az emberek világában azonban charis és agapé olyan realitás, aminek akadályokat kell leküzdenie, akadályokat, amiknek oka az emberben van. Az isteni szeretet (az „első szeretet”, Jelenések könyve 2, 4; János 1. levele 4, 19) az akadályok leküzdésén, az ember útján keresztül válik földi, „második” szeretetté, a földi fejlődés céljává, ideáljává. Világosság és szeretet nem az istenek *tulajdonsága*, hanem *létformája* (János 1. levele 1,5: 4, 16-17): „És ez az az üzenet, amelyet tőle hallottunk és hirdetünk néktek, hogy az Isten világosság és nincsen ő benne semmi sötétség.”... „Az Isten szeretet; és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is ő benne. Azzal lesz teljessé a szeretet közöttünk...” Az ember részt vehet ebben az isteni létben. Az ember életmódjának ez lenne az ideálja: az egyetlen morális inspiráció – az új parancsolat – szerint cselekedni, ezt a mindenkori követelményeknek és körülményeknek megfelelően konkretizálni morális fantáziával, és morális technikával megvalósítani. Az emberiség élhetne szeretetben. Az egész földi teremtés arra szolgál, hogy lehetőséget adjon erre a szeretetre, *mindenek ellenére*, a testi lét és összes szükséglete ellenére, amit az angyalok nem ismernek, amitől sorsuk megkímélte őket.

Az isteni és emberi létet az *őskezdet*, az *archē* közös princípiuma köti össze. Az *archē* a képesség a teremtésre a semmiből, a képesség a cselekvésre ok és szándék nélkül, a képesség, hogy elindítsunk vagy megszakítsunk egy ok-okozati láncot – például bosszú helyett bocsánatot, irgalmat gyakoroljunk. Az *archē* magában foglalja az *aletheia*-t és a *charis*-t, ahogy az intuíció magában foglalja az inspirációt és az imaginációt^e. Az *archē* az emberi lény magja, csillaga, az, aki a halál után végül *megmarad*, és arra törekszik, hogy a következő inkarnációban a *charis* és az *aletheia* szellemében dolgozzon. Az *archē*-ban rejtőzik a növekedés ereje, belőle lesz a szeretet túláradó bősége, és az *aletheia* világossága és öntapasztalása. Az *aletheia* átment a rejtettségen, a felejtésen; a *charis*-nak a földi sötétségen és nem-értésen keresztül kell működnie. Az *archē* abszolút létezés, túllépés önmagunkon (különben nem lenne *kezdés*), maga a túláradás, tisztán belőle és benne van.

A képesség a kezdésre és növekedésre vagy többletre az Én-lény tulajdonsága, vagy inkább *léte*. Az Én-lény egyszersmind Logosz-lény: „Az *őskezdetben* vala a Logosz.” (János 1,1), mint az *archē* magja vagy hajtóereje. „*Vala*”^f, mert mind a teremtésben, mind az emberi kezdésben már ott kell lennie a Logosznak, a képességnek a jelentések teremtésére vagy megértésére. Ez a múlt forma kizárja az „*őskezdet*” időbeli értelmezését. A Logosz a tagolás princípiuma a világban és az emberben, a képesség a szóra, a gondolkodásra és az emberi értelemben vett szeretetre (*bene velle* – a jó akarása a másiknak). Ezért az Úr „beszédének”, Logoszának

---

^d Károli a *charis*-t itt jutalomnak fordítja: „Mert ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi jutalmatok van?”

^e Rudolf Steiner három magasabb tudati szintet különböztet meg, emelkedő sorrendben: imagináció, inspiráció és intuíció néven (ld. pl. *Stufen der höheren Erkenntnis*, GA 12). Az intuíció kifejezést mind Steiner, mind Kühlewind kétféle értelemben is használta: egyrészt a fenti értelemben, másrészt a szokásos értelemben, az „intuitív” gondolkodás értelmében is.

^f A „*vala*” olyan múlt idő, ami arra utal, ami mindig is volt, örök. Szemben azzal, ami „lett”, és elmúlik. Pl. „Kezdetben vala az Íge” ... „Minden ő általa lett.” (János 1,1 és 1,3). Vö. G. Kühlewind: *A Logosz felismerése*.

„megtartása”, „követése” az Isten felé irányuló szeretet előfeltétele (János 14, 23-24; János 1. levele 2, 5^g), vagy, ami ugyanazt jelenti, az örök élet előfeltétele (János 8, 51). „Bizony, bizony mondom néktek, ha valaki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha örökké.”

Ha az archē az isteni-emberi lét magja (a bukott angyalokról ez áll Júdás levelének 6 versében: „És az angyalokat is, akik nem tartották meg archē-jukat^h...”), akkor az archē magja a Logosz. Róla mondja Hérakleitosz: „A léleknek Logosza van, ami önmagától növekszik.”²

A „teljesség” (teleiotes), „teljes” (teleios), „teljessé válni” (teleioun), „vég”, de egyszersmind „beteljesedés, teljesedés, csúcspont, áldás, beavatás” (telos) kifejezések az alapvető mondattal (János 1. levele 4, 18, valamint 2, 5 és 4, 16-17) való összefüggésben az ember és a világ *teljes* valóságára vonatkoznak. Az első nem létezik a világ tovább-teremtésének princípiuma nélkül, a második nem teljes a teremtő ember nélkül. Mert a teremtett világban egyedül az ember képviseli az élő Logoszt. Ezért olvassuk a római levélben (8, 19): „Mert a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését.”ⁱ És később (8, 22): „Mert tudjuk, hogy az egész teremtett világ egyetemben fohászkodik és nyög^j mind idáig.”

A beavatott (a „teljes” vagy „tökéletes” ember, a teleios) olyan ember, akiben a *Földön* tud megnyilatkozni az archē eredeti szellemi természete, és rajta keresztül a charis és az aletheia. A fölösleg-, a többlet-jelleg a hegyi beszédben jelenik meg a legvilágosabban, ahol a hallatlan morális figyelmeztetések után (Máté 5, 46): „Mert ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jutalmát veszitek?” ez következik (5, 48): „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.” A gazdag ifjúnak pedig végül azt mondja az Úr (Máté 19, 21): „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyonodat, és oszd ki a szegényeknek; és kincsed lesz mennyben...”

Az apokalipszisben ezt mondja a Logosz-lény (21, 6; 22, 13): „Én vagyok az Alfa és az Omega, a kezdet és a beteljesedés (általában „vég”-nek fordítják).” Utána pedig példa következik a charis-ra: „Én a szomjazónak adok az élet vizének forrásából *ingyen*.”

A teljesség az archē-ban rejlő lehetőség valósággá válása; az érzés szintjén ez a túláradó, teljes szeretet. Ezért olvashatjuk Pálnál (Kol. 3, 14): „Mindezeknek fölébe pedig öltözzétek föl a szeretetet, mint amely a tökéletességnek kötele^k.” Ahol őскеzdet van, ott szeretet van, és ahol nincs őскеzdet, ott szeretet sincs. És az őскеzdetben vala a Logosz.

A szeretet dicsőítő éneke az 1. Korinthusi levél 13. fejezetében a „teljesség”, a „teljes” eljövételébe torkollik. Ez a fejezet a szeretet fényében ábrázolja az Én-lényt. Akiben nincs meg a szeretet, az egyéb erők játékszerévé válik, vagyis nem áll meg Én-lényként önmagában. Archē, charis és aletheia az Én-lény létformái: „Az Én-vagyok a kezdet és a beteljesedés” – beteljesedés a fenti értelemben. Ezek a létformák mindig a növekedés, a fejlődés jegyében állnak, és ebben az értelemben sohasem készek, sohasem befejezettek. Ez a fajta növekedés, a teremtés a semmiből, ismertlen a mai tudományosság számára, mert csak a teremtésre, a múltra, a teremtés eredményére néz, a megmaradások világára: az anyag és az energia megmaradására.

---

^g „Aki pedig megtartja az ő beszédét, abban valósággal teljessé lett az Isten szeretete.” A „valósággal” itt pontosabban „az igazságban” – aletheia-ban.

^h Károlinál: „fejedelemségöket” – ami közel áll az archē jelentéséhez, ha nem is nyilvánvalóan. A fejedelem, a herceg, a „prince”, a princípiumból ered, ami az „ős-elve”, a kezdésre utal.

ⁱ Pontosabban: megnyilvánulását, megnyilatkozását.

^j Pontosabban: sóhajtozik és fájdalmasan fél.

^k Pontosabban: összetartása, összefogása.

A növekedést számos ok akadályozhatja. A legtöbb ok magában az emberben van. Ha a növekedés lefékeződik, akkor megjelenik a félelem érzése, a növekedés közben tapasztalható „Én-vagyok” élmény ellenkezője. A félelem az „én-nem-vagyok” érzése: hiányos, csökkentett, megtagadott növekedés. A félelem ebben az értelemben megcsonkítottság. Az Én-vagyok az odaadottságban, a teremtésben és a szeretetben él és működik. Az odaadottság, a befogadó figyelem, a megfordult, befogadó akarat⁴ – minden meditáció célja és lényege – az Én (vagy a figyelem) átalakulásának (metamorfózisának) lehetősége *azzá*, amit *megismer*. Átalakulás úgy, hogy megtapasztaljuk az átalakulást. Úgy ismerem meg *azt*, hogy átélem, ahogy én *azzá* válok. Ez az észleleti világ megismerésére is vonatkozik, csak éppen itt az átalakulás homeopatikusan mértékben játszódik le. A földi szeretet egy másik Én-lény irányában egy másik mozdulat: abban áll, hogy visszaveszem magam, lecsökkentem a *szellemi világban* szükséges Én-érzést, teret kínálok a másinak önmagamban, hogy átélhessem a másikat magamban. A megismerésben magamat élem át „abban”. A közönséges logika nyelvén az, hogy „én vagyok te” vagy: „te vagy én” ugyanazt jelenti. A valóságban ez két különböző mozdulat. „Azt mondhatjuk, hogy az érzékfölötti tudattal az emberi lélek felébred a szellemi világban; de ugyanígy azt is kell mondanunk, hogy a szeretetben a szellemiség ébred fel az észleleti világban.”⁵ Vessük össze ezt a mondatot János fönt idézett kijelentésével (János, 1. levele, 4, 16).

Nem alakulhatok át másik Én-lénnyé, mert az Én-lény *nincs*, vagyis nincs kész, mert nem pusztán teremtés, eredmény, termék, hanem maga termel, maga forrás. Csak *azzá* válhatok, ami kész. Ami forrás – formák forrása, Logosz-forrás, szó-forrás –, csak befogadhatom.

A fizikai-érzéki világban a szeretet a természetfölötti „törvény” vagy parancsolat. A szellem természetfölöttit teremt, ha hű marad önmagához a teremtett természetben. A szeretet a saját Én-erő kioltása az Én-erő segítségével – a másikért. Ehhez szükség van a másikra, és egy másik, valójában, csak az észleleti világban van jelen. Másik marad a szeretetben is – feladom önmagam: a másikká válok általa, hogy beengedem. Ezzel nyeri el a különben kész észleleti világ teljességét, szentségét: a szeretet Logosz-erején keresztül behúzódik a tovább-teremtés ereje. Mert „ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.” (Máté). Minden egyes ember közepében és ezzel közöttük is felragyog a Logosz. Ő az, aki egyesíti az Én-lényeket.⁶

---

⁴ Rudolf Steiner: *Vom Menschenrätsel*, „Kitekintés” c. fejezet. GA 20.

⁵ Rudolf Steiner: *Die Schwelle der geistigen Welt*, „Az én-érzésről és a szeretet képességéről” c. fejezet. GA 17.

⁶ A biblia szóhasználata sohasem egyértelmű – ahogy egyetlen élő szövegé sem. Mindig az adott helyen kell rájönni, hogy a „logosz” vagy az „archē” kifejezés legmélyebb értelmében vagy közönséges értelemben fordul-e elő. Sokszor több szinten is érthető a szöveg értelme: ez különös csillogást ad neki. A legmélyértelműbb helyek ősjelentésükben használják a szavakat, abban, ami az összes alkalmazást lehetővé teszi, és amit ezért nem lehet „megmagyarázni” vagy definiálni. Az ősjelentés a szó visszavezethetetlen őszintuíciónak felel meg.